

TARKASTUSVALIOKUNNAN MIETINTÖ 11/2014 vp

Valtiontalouden tarkastusviraston kertomus eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 3 päivänä helmikuuta 2015 lähettänyt tarkastusvaliokuntaan valmistelevasti käsiteltäväksi valtiontalouden tarkastusviraston kertomuksen eduskunnalle vaalirahoituksen valvonnasta vuoden 2014 europarlamenttivaaleissa (K 21/2014 vp).

Asiantuntijat

Valiokunnassa on ollut kuultavana
- tilintarkastuspäällikkö, JHTT Jaakko Eskola,
valtiontalouden tarkastusvirasto, eduskunta.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Lailla ehdokkaan vaalirahoituksesta (273/2009) säädellään poliittisen toiminnan rahoitusta. Lain tavoitteena on lisätä vaalirahoituksen avoimuutta sekä tietoa ehdokkaiden mahdollisista sidonnaisuuksista. Lain perustelujen mukaan säätelyn keskeinen tavoite on ehkäistä korruptiota ja taa-
ta riittävät voimavarat poliittisen järjestelmän toiminnalle. Tällä tavalla edistetään kansanvaltaa ja sitä kohtaan tunnettua luottamusta. Avoinmet ja rehelliset vaalit ovat toimivan länsimaisen demokratian kulmakivi. Keskeinen osa avoimuutta on se, että äänestäjillä on mahdollisuus saada tietää, mistä puolueet tai muut ehdokkaita asettavat mielipidesuunnat ovat saaneet kampanjaansa merkittävää rahoitusta. Voimakas taloudellinen riippuvuus yhdestä rahoittajatahosta voi synnyttää epäilyksiä rahoittajan pyrkimyksistä vaikuttaa epäasiallisesti ehdokkaita asettavan tahon harjoittamaan politiikkaan. Ilmoitusvelvollisuus lisää julkista tietoa ehdokkaiden

mahdollisista sidonnaisuuksista, ja sen odotetaan myös rajoittavan ehdokkaiden vaalikampanjoiden kulujen kasvua.

Vaalirahoituksen ilmoitusvelvollisuuden valvonta ja julkisen ilmoitusrekisterin ylläpito on vaalirahoituslain 10 ja 12 §:n mukaan valtiontalouden tarkastusviraston tehtävä. Lain 10 §:n 3 momentin nojalla tarkastusvirasto antaa eduskunnalle vaalikohtaisen kertomuksen saamistaan vaalirahoitusilmoituksista ja toiminnastaan ilmoitusvelvollisuuden noudattamisen valvonnassa (vaalirahoituksen valvontakertomus). Vuoden 2014 kevään europarlamenttivaaleja koskevan kertomuksen tarkastusvirasto antoi 28.1.2015. Vaalirahoituslain oikean ja yhtenäisen soveltamisen edistämiseksi tarkastusvirasto antoi yleisohjeet vaalirahoituksen ilmoittamisesta europarlamenttivaaleissa marraskuussa 2013 (Dnro 387/40/2013). Tarkastusvirasto on myös ylläpitänyt jatkuvaa neuvontapalvelua lakiin liittyvien kysymysten osalta.

Europarlamenttivaalien ilmoitusvelvollisuuden toteutumisen osalta tarkastusvirasto toteaa, että kaikki ilmoitusvelvolliset ovat toimittaneet laissa säädetyn vaalirahoitusilmoituksen määräajassa.

Tarkastusvirasto pyysi ilmoitusten käsittelyn ja tarkistusten yhteydessä kahta ilmoitusvelvollista täydentämään tai korjaamaan tekemäänsä ilmoitusta. Korjaukset liittyivät tarkennustarpeisiin rahoituksen erittelytiedoissa. Vaalirahoituslain mukaan ilmoitusvelvollinen vastaa vaalirahoitusilmoituksensa sisällöstä.

Tarkastusvirasto pyysi kaikilta ilmoitusvelvollisilta selvityksiä vaalirahoitusilmoitusten oikeellisuudesta. Selvityspyyntöjen tavoitteena oli varmentaa vaalirahoitusilmoituksissa esitettyjä tietoja. Selvityksinä pyydettiin ehdokkaan vaalikampanjassaan käyttämien pankkitilien tiliotteet. Saadut selvitykset ovat viranomaisen toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 24 §:n 15 kohdan nojalla salassa pidettäviä.

Tarkastusvirasto toteaa, että ilmoitusten käsittelyn tai saatujen selvitysten ja täydennysten perusteella tarkastusviraston tietoon ei ole tullut seikkoja, joiden perusteella tarkastusvirastolla olisi syytä epäillä vastaanottamiensa ilmoitusten oikeellisuutta. Tarkastusvirastolle ei myöskään tehty kanteluita vuoden 2014 europarlamenttivaalien vaalirahoitusilmoituksiin liittyen.

Valiokunta pitää hyvänä, että oikeusministeriö on 21.11.2014 asettanut työryhmän selvittämään vaali- ja puoluerahoitusta koskevan lain säädännön uudistamistarpeet muun muassa tarkastusvaliokunnan mietinnöissä TrVM 9/2013 vp ja TrVM 6/2014 vp esitettyjen näkökohtien pohjalta. Valiokunta kiinnittää lisäksi huomiota ilmiöön, jossa esim. Euroopan parlamentin jäseneksi valittu henkilö asettuu kesken vaalikauden kansanedustajaehdokkaaksi tai kansanedustaja asettuu kesken kauden ehdokkaaksi europarlamenttivaaleihin. Valiokunta ehdottaa, että edellä mainittu työryhmä käy läpi nykyiset säännökset myös siltä osin, mahdollistavatko ne joka tilanteessa ilmoitusvelvollisuuden täyttymisen Euroopan parlamentissa tai eduskunnassa toimivan osalta. Mikäli näin ei ole, valiokunta kehoittaa työryhmää esittämään tarvittavat muutokset. Valiokunta ei kuitenkaan näe tarkoituksenmukaiseksi, että muutoksilla lisätään merkittävästi tarkastusviraston työmäärää vaalirahoitusvalvonnassa.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella tarkastusvaliokunta ehdottaa eduskunnan hyväksyttäväksi kannanoton,

että eduskunnalla ei ole huomautettavaa kertomuksen johdosta.

Helsingissä 19 päivänä helmikuuta 2015

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Tuija Brax /vihr
vpj. Heli Paasio /sd
jäs. Sirkka-Liisa Anttila /kesk
Heikki Autto /kok
Katja Hänninen /vas

Eero Lehti /kok
Mika Lintilä /kesk
Pirkko Ruohonen-Lerner /ps
Matti Saarinen /sd
Anu Urpalainen /kok.

Valiokunnan sihteerinä ovat toimineet

valiokuntaneuvos Nora Grönholm
valiokuntaneuvos Matti Salminen.